

הלכות קידוש החודש פרק ג

פרק ג

א.

עדים שראו את החודש,

אם היה ביניהם ובין מקום שיש בו בית דין מהלך לילה ויום או פחות -
הולכין ומעידין.

ואם היה ביניהם יתר על כן - לא ילכו, שאין עדותן אחר יום שלשים
מועלת, שכבר נתעבר החודש:

אפילו בשבת

ב.

עדים שראו את החודש, הרי אלו הולכין לבית דין להעיד ואפילו היה שבת,
שנאמר "אשר תקראו אותם במועדם" (ויקרא כ"גד'), וכל מקום שנאמר מועד,
דוחה את השבת.

לפיכך אין מחללין אלא על ראש חודש ניסן ועל ראש חודש תשרי בלבד,
מפני תקנת המועדות.

ובזמן שבית המקדש קיים - מחללין על כולן, מפני קרבן מוסף שבכל ראש
חודש שהוא דוחה שבת:

ג.

כשם שמחללין העדים שראו את החודש את השבת, כך מחללין עמהם
העדים שמזכין אותן לבית דין אם לא היו בית דין מכירים את הרואים.

ואפילו היה זה שמודיע אותן לבית דין עד אחד - הרי זה הולך עמהן ומחלל מספק, שמא ימצא אחר ויצטרף עמו:

ד.

היה העד שראה את החודש בליל השבת חולה - מרכיבין אותו על החמור, ואפילו במיטה.

ואם יש להן אורב בדרך - לוקחין העדים בידן כלי זיין,

ואם היתה דרך רחוקה - לוקחין בידם מזונות.

ואפילו ראוהו גדול ונראה לכל, לא יאמרו, "כשם שראינוהו אנחנו ראוהו אחרים, ואין אנו צריכין לחלל את השבת", אלא כל שיראה החודש ויהיה ראוי להעיד, ובינו ובין המקום שקבוע בו בית דין לילה ויום או פחות, מצוה עליו לחלל את השבת ולילך ולהעיד:

ה.

שולב א

בראשונה היו מקבלין עדות החודש כל יום שלשים. פעם אחת נשתהו העדים מלבוא עד בין הערבים, ונתקלקלו במקדש ולא ידעו מה יעשו, אם יעשו עולה של בין הערבים, שמא יבואו העדים, ואי אפשר שיקריבו מוסף היום אחר תמיד של בין הערבים.

שולב ב

עמדו בית דין והתקינו שלא יהיו מקבלין עדות החודש אלא עד המנחה, כדי שיהיה שהות ביום להקריב מוספין ותמיד של בין הערבים ונסכיהם:

ו.

ואם הגיע מנחה ולא באו עדים - עושין תמיד של בין הערבים.

ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה - נוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש, ומקריבין מוסף למחר, לפי שלא היו מקדשין אותו אחר מנחה.

שולב ג

משחרב בית המקדש - התקין רבן יוחנן בן זכאי ובית דינו שיהיו מקבלין עדות החודש כל היום כולו. ואפילו באו עדים יום שלשים בסוף היום סמוך לשקיעת החמה - מקבלין עדותן, ומקדשין יום שלשים בלבד:

סעודת עיבור החודש

ז.

כשמעברין בית דין את החודש מפני שלא באו עדים כל יום שלשים - היו עולים למקום מוכן, ועושין בו סעודה ביום אחד ושלשים שהוא ראש חודש. ואין עולין לשם בלילה, אלא בנשף קודם עלות השמש, ואין עולין לסעודה זו פחות מעשרה, ואין עולין לה אלא בפת דגן וקטנית, ואוכלין בעת הסעודה. וזו היא סעודת מצוה של עיבור החודש האמורה בכל מקום:

משואות ושליחים

ח.

בראשונה כשהיו בית דין מקדשין את החודש, היו משיאין משואות בראשי ההרים, כדי שידעו הרחוקים.

משקלקלו הכותים, שהיו משיאין משואות כדי להטעות את העם, התקינו שיהיו שלוחין יוצאין ומודיעין לרבים.

ושלוחין אלו אינן מחללין לא את יום טוב, ואין צריך לומר שבת, שאין מחללין את השבת לקיימו, אלא לקדשו בלבד:

על שישה חדשים היו שלוחין יוצאין,

1. על ניסן, מפני הפסח,

2. ועל אב, מפני התענית,

3. ועל אלול מפני ראש השנה, כדי שישבו מצפין ביום שלשים לאלול,

a. אם נודע להם שקידשו בית דין יום שלשים - נוהגין אותו היום קודש בלבד,

b. ואם לא נודע להן - נוהגין יום שלשים קודש ויום אחד ושלשים קודש עד שיבואו להם שלוחי תשרי,

4. ועל תשרי מפני תקנת המועדות,

5. ועל כסליו מפני חנוכה,

6. ועל אדר מפני הפורים.

ובזמן שבית המקדש קיים - יוצאין על אייר מפני פסח קטן:

י.

שלוחי ניסן ושלוחי תשרי אין יוצאין אלא ביום ראש חודש אחר שתעלה השמש, עד שישמעו מפי בית דין מקודש.

ואם קידשו בית דין בסוף יום תשעה ועשרים, כמו שאמרנו, ושמעו מפי בית דין מקודש - יוצאין מבערב.

ושלוחי שאר השישה חדשים יש להן לצאת מבערב אחר שנראה הירח, אף על פי שעדיין לא קידשו בית דין את החודש, הואיל ונראה החודש יצאו, שהרי למחר בודאי מקדשין אותו בית דין:

כל מקום שהיו השלוחין מגיעין - היו עושין את המועדות יום טוב אחד, ככתוב בתורה.

ומקומות הרחוקות שאין השלוחין מגיעין אליהם - היו עושים שני ימים מפני הספק, לפי שאינן יודעין יום שקבעו בו בית דין ראש חודש אי זה יום הוא:

יש מקומות שהיו מגיעין אליהם שלוחי ניסן ולא היו מגיעין אליהן שלוחי תשרי, ומן הדין היה שיעשו פסח יום טוב אחד, שהרי הגיעו להן שלוחין וידעו באיזה יום נקבע ראש חודש, ויעשו יום טוב של חג הסוכות שני ימים, שהרי לא הגיעו אליהם שלוחין. וכדי שלא לחלוק במועדות, התקינו חכמים שכל מקום שאין שלוחי תשרי מגיעין לו, עושין שני ימים, אפילו יום טוב של עצרת:

וכמה בין שלוחי ניסן לשלוחי תשרי? שני ימים, ששלוחי תשרי אינן מהלכין באחד בתשרי, מפני שהוא יום טוב, ולא בעשירי בו, מפני שהוא יום הכיפורים:

מי השלוחים

אין השלוחין צריכין להיותן שנים, אלא אפילו אחד נאמן. ולא שלח בלבד, אלא אפילו תגר משאר העם שבא בדרכו ואמר, "אני שמעתי מפי בית דין שקידשו את החודש ביום פלוני" - נאמן, ומתקנין את המועדות על פיו, שדבר זה דבר העשוי להיגלות הוא, ועד אחד כשר נאמן

בית דין שישבו כל יום שלשים ולא באו עדים, והשכימו בנשף ועיברו את החודש, כמו שביארנו בפרק זה, ואחר ארבעה או חמישה ימים באו עדים רחוקים והעידו שראו את החודש בזמנו שהוא ליל שלשים, ואפילו באו בסוף החודש - מאיימין עליהם איום גדול, ומטריפין אותם בשאלות, ומטריחין עליהם בבדיקות, ומדקדקין בעדותן, ומשתדלין בית דין שלא יקדשו חודש זה, הואיל ויצא שמו מעובר:

ואם עמדו העדים בעדותן ונמצאת מכוונת, והרי העדים אנשים ידועים ונבונים ונחקרה העדות כראוי - מקדשין אותו, וחוזרין ומונין לאותו החודש מיום שלשים, הואיל ונראה הירח בלילו:

ואם הוצרכו בית דין להניח חודש זה מעובר כשהיה קודם שיבואו אלו העדים - מניחין.

וזה הוא שאמרו, מעברין את החודש לצורך.

ויש מן החכמים הגדולים מי שחולק בדבר זה, ואומר, לעולם אין מעברין את החודש לצורך, והואיל ובאו עדים, מקדשין, ואין מאיימין עליהן:

ייראה לי שאין מחלוקת החכמים בדבר זה אלא בשאר החדשים חוץ מניסן ותשרי, או בעדי ניסן ותשרי שבאו אחר שעברו הרגלים, שכבר נעשה מה שנעשה ועבר זמן הקרבנות וזמן המועדות, אבל אם באו העדים בניסן

ותשרי קודם חצי החודש - מקבלין עדותן, ואין מאיימין עליהן כלל, שאין מאיימין על העדים שהעידו על החודש שראוהו בזמנו כדי לעברו:

יט.

אבל מאיימין על עדים שנתקלקלה עדותן, והרי הדבר נוטה שלא תתקיים העדות ויתעבר החודש - מאיימין עליהן כדי שתתקיים העדות, ויתקדש בזמנו.

וכן, אם באו עדים להזים את העדים שראוהו בזמנו קודם שיקדשוהו בית דין - הרי אלו מאיימין על המזימין עד שלא תתקיים ההזמה ויתקדש החודש בזמנו: